

พุทธธรรมกับความปรองดอง

Buddhist Principles and Reconciliation

ปชาบดี แยมสุนทร¹ และ อัญชลี เทียรฆชาติ²

วิทยาลัยสงฆ์จันทบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2}

Pachabodee Yeamsoonthorn¹ and Anchalee Tienkachart²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chanthaburi Buddhist College^{1,2}

Corresponding Author, Email: ypachabodee@gmail.com

บทคัดย่อ

การอยู่ร่วมกันในสังคมเราต่างยอมรับว่าความขัดแย้งเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ การที่จะทำให้ความขัดแย้งลดลง หรือสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา เพื่อที่จะให้เกิดสังคมสันติสุข การสร้างความปรองดองจึงเป็นแนวทางการปฏิบัติต่อกันเน้นให้เกิดความสมานฉันท์การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความปรองดองยังเป็นกระบวนการเพื่อป้องกัน แก้ไข ไม่ให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นด้วยสันติวิธี เพื่อหยุดยั้งวงจรความรุนแรงและสร้าง “สังคมธรรม” ให้เกิดขึ้น แต่ในทางการปฏิบัติอาจเป็นไปได้ยากที่จะสามารถนำความคิดที่ขัดแย้งมารวมกันหรือการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้น ดังนั้น การสร้างความปรองดอง จึงเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การลดความเกลียดชังแตกแยกและสร้างความไว้วางใจ เพื่อฟื้นคืนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่เคยขัดแย้งรุนแรง โดยผ่านการแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำในอดีต การยอมรับความจริงที่เกิดขึ้น การเมตตาให้อภัย ตลอดจนการมองภาพอนาคตของสังคมร่วมกัน ความปรองดองจึงเป็นเป้าหมายของการบูรณาการหลักพุทธธรรมมาเป็นพลังของการเกื้อกูลต่อกันของผู้ที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินชีวิตร่วมกันต่อไปอย่างสันติวิธี

คำสำคัญ: พุทธธรรม; ความปรองดอง; ความขัดแย้ง

Abstract

Living in society requires acknowledging that conflicts frequently arise. Reducing conflicts or fostering reconciliation is a universal aspiration for achieving a peaceful society. Reconciliation emphasizes practices that promote harmony, unity, and solidarity.

* ได้รับบทความ: 2 ธันวาคม 2567; แก้ไขบทความ: 24 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 29 มีนาคม 2568

It is also a process for preventing and resolving conflicts through peaceful means, breaking the cycle of violence, and restoring a “moral society.”

However, in practice, it can be challenging to reconcile conflicting ideas or achieve true reconciliation. Thus, the reconciliation process aims to reduce hatred and division while building trust to restore relationships among groups that were once in severe conflict. This involves taking responsibility for past actions, acknowledging the truth, showing compassion and forgiveness, and envisioning a shared future for society. Reconciliation, therefore, becomes a key goal in integrating Buddhist principles, fostering mutual support among those involved, and enabling peaceful coexistence.

Keywords: Buddhist Principles; Reconciliation; Conflict

บทนำ

ในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ซับซ้อนและรวดเร็ว ความขัดแย้งกลายเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ในชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ชุมชน หรือระดับประเทศ การขัดแย้งเหล่านี้ไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดความบาดหมางทางจิตใจและสังคมเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองของสังคมโดยรวม ในบริบทของการจัดการความขัดแย้งและการสร้างความปรองดอง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือ “พุทธธรรม” ได้รับการยอมรับว่าเป็นกรอบแนวคิดและวิถีปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ พุทธธรรมมุ่งเน้นการปลูกฝังความเข้าใจ การให้อภัย และการสร้างความสัมพันธ์ที่สมานฉันท์ ด้วยแนวทางที่ตั้งอยู่บนความเมตตา ความกรุณา และการเจริญสติ หลักธรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดความขัดแย้ง แต่ยังสร้างรากฐานของสังคมที่มีความสุขและสันติสุขอย่างยั่งยืน การสร้างความปรองดองตามหลักพุทธธรรมเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติที่ครอบคลุมในทุกมิติของชีวิต ตั้งแต่การทำความเข้าใจตนเองและผู้อื่น การฝึกฝนสติสัมปชัญญะ และการใช้วิธีการแก้ไขปัญหานั้นที่เน้นความเมตตาและการให้อภัย การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการสร้างความปรองดองจึงไม่เพียงแต่เป็นการแก้ไขความขัดแย้งเฉพาะหน้า แต่ยังเป็นการวางรากฐานของสังคมที่มีความเข้าใจและความเชื่อมโยงที่แน่นแฟ้น ความเชื่อที่ว่าความขัดแย้งเกิดจาก “อวิชชา” หรือความไม่รู้ และ “ตัณหา” หรือความอยากที่นำไปสู่ความโลภ โกรธ และหลง ซึ่งเป็นรากฐานของความทุกข์ ดังนั้น การแก้ไขความขัดแย้งต้องเริ่มต้นจากการกำจัดอวิชชาและตัณหา พุทธศาสนาเน้นการพัฒนาปัญญาและการฝึกฝนตนเองเพื่อลดความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น พุทธธรรมจึงเปลี่ยนเสมือนยาหอมขลิบใจเป็นน้ำหล่อเลี้ยงจิตใจที่ดี ที่จะประคับประคองจิตใจให้ทุกคนทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดและหันหน้าเข้าหากัน การสร้างความปรองดองซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่สัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

หลักการสร้างความปรองดอง

นักสร้างความปรองดองในหลายพื้นที่ทั่วโลกได้กล่าวถึงความปรองดองและความขัดแย้งไว้อย่างหลากหลาย บุคคลหนึ่งในนักสร้างความปรองดอง Abu-Nimer (2001 :100) ได้ถอดประสบการณ์ของตนเองและนำเสนอหลักการสร้างความปรองดองของคนในสังคมไว้ ดังนี้

1. การสร้างพื้นที่สำหรับการสื่อสารที่ปลอดภัย (Creating Safe Spaces for Dialogue) การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมสามารถแสดงออกถึงความคิดเห็น ความรู้สึก และประสบการณ์ของตนได้อย่างอิสระ โดยปราศจากความกลัวว่าจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ ตัดสิน หรือทำร้าย ความปลอดภัยในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแค่การป้องกันอันตรายทางกายภาพ แต่ยังครอบคลุมถึงการปกป้องจิตใจและความเป็นส่วนตัวพื้นที่ปลอดภัยช่วยให้เกิดการสื่อสารแบบเปิดเผยและจริงใจ โดยมีการกำหนดกติกาหรือข้อตกลงร่วมกัน เช่น การรับฟังอย่างตั้งใจ การไม่แสดงความเห็นในเชิงลบต่อผู้อื่น และการให้โอกาสทุกคนพูดอย่างเท่าเทียม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ เวทีเจรจาสันติภาพระหว่างกลุ่มที่มีความขัดแย้ง ซึ่งต้องมีการสร้างบรรยากาศที่ทุกฝ่ายรู้สึกไว้วางใจและมั่นใจว่าความคิดเห็นของพวกเขาจะได้รับการเคารพ การสร้างพื้นที่สำหรับการสื่อสารที่ปลอดภัยเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการสร้างความปรองดอง เพราะช่วยลดความตึงเครียด สร้างความเข้าใจ และส่งเสริมการแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

2. การยอมรับความจริง (Acknowledging Truth) การเผชิญหน้าและยอมรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้ง ความรุนแรง หรือความอยุติธรรมที่เกิดขึ้น การยอมรับความจริงเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเปิดเผยสิ่งที่เกิดขึ้นจริง โดยไม่ปิดบังหรือบิดเบือน เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงผลกระทบและความทุกข์ที่เกิดขึ้นกระบวนการนี้มักเกี่ยวข้องกับการฟังคำบอกเล่าจากผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง การแสดงออกถึงความเสียใจ และการยอมรับความรับผิดชอบ การยอมรับความจริงไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อกล่าวโทษ แต่เพื่อสร้างความเข้าใจที่แท้จริงระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น ในกระบวนการสร้างความปรองดองในแอฟริกาใต้ Truth and Reconciliation Commission (TRC) ได้เปิดโอกาสให้ทั้งเหยื่อและผู้กระทำผิดเล่าความจริงในอดีต การยอมรับความจริงช่วยฟื้นฟูความไว้วางใจ ลดความเข้าใจผิด และสร้างรากฐานสำหรับการปรองดองและความร่วมมือในอนาคต

3. การแสดงความรับผิดชอบ (Taking Responsibility) การที่บุคคลหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องยอมรับบทบาทหรือการกระทำของตนที่มีส่วนทำให้เกิดความขัดแย้ง ความรุนแรง หรือความเสียหายในอดีต และแสดงออกถึงความตั้งใจที่จะแก้ไขหรือชดเชยผลกระทบที่เกิดขึ้น การแสดงความรับผิดชอบมีความสำคัญในกระบวนการสร้างความปรองดอง เพราะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความจริงใจและความตั้งใจในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่เสียหายการแสดงความรับผิดชอบไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การกล่าวคำขอโทษเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการกระทำที่แสดงถึงความสำนึกผิด เช่น การเปิดเผยข้อเท็จจริง การชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น การสนับสนุนการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ และการให้คำมั่นว่าจะป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำอีก

ตัวอย่างที่ชัดเจนคือการที่รัฐบาลหรือองค์กรในอดีตรับความผิดพลาดในการปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อย หรือผู้ด้อยโอกาส พร้อมดำเนินโครงการฟื้นฟูสังคมหรือเยียวยาการแสดงความรับผิดชอบไม่เพียงช่วยลดความขัดแย้ง แต่ยังช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างคู่กรณี และเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการสร้างสังคมที่มีความร่วมมือและความปรองดองในอนาคต

4. การให้อภัยและการสร้างความไว้วางใจ (Forgiveness and Trust-building) เป็นกระบวนการสำคัญในการฟื้นฟูความสัมพันธ์และการสร้างความปรองดองระหว่างบุคคลหรือกลุ่มที่มีความขัดแย้ง การให้อภัยหมายถึงการปลดปล่อยความโกรธหรือความเกลียดชังที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ยุติธรรม หรือความเจ็บปวดในอดีต การให้อภัยไม่ได้หมายความว่าลืมหេตุนการณ์นั้น แต่เป็นการยอมรับและปล่อยวางความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับการกระทำนั้น เพื่อให้สามารถเริ่มต้นใหม่ได้อย่างปราศจากอารมณ์ลบการสร้าง ความไว้วางใจเป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่เสียหายโดยการแสดงถึงความจริงใจและความโปร่งใสในการกระทำและคำพูด การสร้างความไว้วางใจไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในทันที แต่ต้องใช้เวลาและความพยายามในการแสดงความรับผิดชอบ การสื่อสารที่เปิดเผย และการรักษาคำมั่นสัญญา เมื่อมีการให้อภัยและสร้างความไว้วางใจแล้ว ความสัมพันธ์ที่เคยขัดแย้งก็สามารถกลับมามีความเข้าใจและร่วมมือกันได้อีกครั้ง ตัวอย่างเช่น ในกระบวนการปรองดองของแอฟริกาใต้ที่ผู้กระทำผิดและเหยื่อได้รับโอกาสในการให้การให้อภัยและยอมรับความจริง ทำให้กระบวนการนี้สามารถสร้างความไว้วางใจใหม่ในสังคมได้

5. การฟื้นฟูความสัมพันธ์ (Restoring Relationships) เป็นกระบวนการที่มุ่งคืนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มที่เคยมีความขัดแย้งหรือแตกแยกให้กลับมาเป็นปกติ การฟื้นฟูความสัมพันธ์ไม่ใช่แค่การกลับมาพูดคุยกันอย่างปกติ แต่เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมและปรับปรุงความเชื่อมั่นที่สูญเสียไปจากความขัดแย้งในอดีต กระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับการเผชิญหน้ากับความจริงที่เกิดขึ้น การแสดงความรับผิดชอบ และการให้อภัยซึ่งกันและกันในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องพร้อมที่จะเปิดใจยอมรับข้อผิดพลาดและผลกระทบจากการกระทำของตน และยินดีที่จะทำงานร่วมกันเพื่อก้าวไปข้างหน้า การฟื้นฟูนี้ไม่ใช่เพียงแค่การประนีประนอม แต่ยังเป็น การสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งขึ้นจากบทเรียนที่ได้เรียนรู้จากความขัดแย้ง โดยผ่านกระบวนการสื่อสารที่เปิดเผยและตรงไปตรงมา ซึ่งช่วยลดความเข้าใจผิดและสร้างความมั่นใจในอนาคตตัวอย่างของการฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่สำเร็จได้แก่กระบวนการ Truth and Reconciliation Commission (TRC) ในแอฟริกาใต้ ที่ให้โอกาสทั้งฝ่ายผู้กระทำผิดและเหยื่อในการพูดคุยและแสดงความรู้สึก โดยการรับฟังและยอมรับความจริงร่วมกันช่วยสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจ ทำให้ความสัมพันธ์สามารถกลับมาฟื้นฟูได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

6. การมองอนาคตร่วมกัน (Envisioning a Shared Future) การร่วมกันสร้างภาพลักษณ์หรือวิสัยทัศน์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายร่วมกัน กระบวนการนี้เป็นการมองไปข้างหน้าเพื่อสร้างสังคมที่มีความร่วมมือและความปรองดอง

ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้จากความขัดแย้งในอดีตและการสร้างความเข้าใจที่ดีขึ้นการมองอนาคตร่วมกันไม่ได้หมายถึงการลืมเหตุการณ์ในอดีต แต่เป็นการใช้ประสบการณ์จากความขัดแย้งเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ที่ดีกว่าในอนาคต การสร้างภาพรวมที่ทุกฝ่ายเห็นตรงกันเป็นขั้นตอนสำคัญในการบูรณาการความคิดและความคาดหวังที่หลากหลายให้กลายเป็นเป้าหมายร่วม การมองอนาคตร่วมกันช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นและความร่วมมือระหว่างบุคคลหรือกลุ่มที่เคยขัดแย้ง โดยนำไปสู่การทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสังคมที่มีสันติสุขและความยุติธรรมตัวอย่างของการมองอนาคตร่วมกันคือกระบวนการสร้างสันติภาพในประเทศต่าง ๆ เช่น กระบวนการสันติภาพของแอฟริกาใต้ ที่ไม่เพียงแต่การยุติความขัดแย้งในปัจจุบัน แต่ยังเป็นการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในอนาคต โดยให้ทุกฝ่ายมาร่วมกำหนดทิศทางสังคมและร่วมสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน

7. การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (Inclusive Participation) การให้โอกาสแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ หรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยไม่แบ่งแยกหรือคัดค้านกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคม โดยเปิดโอกาสให้ทุกเสียงได้รับการยอมรับและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน ทั้งกลุ่มที่มีอำนาจหรือเสียงที่น้อยก็สามารถมีส่วนร่วมในการพูดและเสนอความคิดเห็นได้ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายไม่เพียงแต่การได้แสดงความคิดเห็น แต่ยังหมายถึงการนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายมาพิจารณาในการตัดสินใจ การเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มได้มีส่วนร่วมจะช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการไม่ถูกยอมรับในกระบวนการสร้างความปรองดอง การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยสร้างความเข้าใจที่ดีขึ้นระหว่างกลุ่มที่เคยขัดแย้ง การรับฟังและยอมรับความคิดเห็นจากทุกฝ่ายช่วยสร้างความไว้วางใจและทำให้เกิดการร่วมมือเพื่อสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและสันติสุข

นอกจากแนวคิดการสร้างความปลอดภัยของนิเมอร์ที่นำเสนอไปแล้วนั้น สถาบันพระปกเกล้า (2555 : 18-20) นำเสนอขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการปรองดองไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 หยุดใช้ความรุนแรงเพื่อหยุดความหวาดกลัว (Replacing Fear by Non-violence Coexistence) ทั้งนี้เพื่อที่จะขจัดความเกลียดชัง ความเคียดแค้น และความทรงจำที่เจ็บปวดโดยขั้นตอนแรกสุดของการเดินทางสู่ความปลอดภัยคือ จะต้องหยุดใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ (Building Confidence and Trust) หลังจากการที่ได้หยุดการใช้ความรุนแรงแล้ว จะต้องสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในสังคมให้กลับคืนมา ทั้งนี้ทั้งคู่ขัดแย้ง เหยื่อ และผู้ได้รับผลกระทบกับความขัดแย้งจะต้องสร้างความไว้วางใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชน

ขั้นตอนที่ 3 เอาใจเขามาใส่ใจเรา (Towards Empathy) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา คือ การเข้าใจถึงสาเหตุที่มาของความขัดแย้งจากมุมมองของฝ่ายตรงข้ามโดยยินดีที่จะรับฟังเหตุผลของผู้กระทำผิด และผู้กระทำผิดก็พร้อมที่จะรับรู้ความรู้สึกเจ็บปวดของเหยื่อเพื่อหยุดยั้งความเกลียดชังและการแก้แค้นต่อกัน

กระบวนการสร้างความปรองดองของสังคมอาจจะอาศัยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือผสมผสานกันหลายวิธีการ ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม โดยมีเป้าหมายที่สำคัญก็คือ การสร้างสังคมที่คนเห็นแตกต่างแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ เครื่องมือในการสร้างความปรองดองเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เกิดความไว้วางใจการเอาใจเขามาใส่ใจเรา สถาบันพระปกเกล้า(2555 : 21) การมีวัฒนธรรมประชาธิปไตย (A Culture of Democracy) ประกอบไปด้วยการเยียวยาทางจิตใจ (Healing) กระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative Justice) และการเล่าความจริง (Truth-telling) และการชดเชย (Reparation) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเยียวยาทางจิตใจ (Healing) Hammer (2015 : 20) การเยียวยาทางจิตใจเป็นกระบวนการที่ต้องการเวลาและความเข้าใจที่ลึกซึ้งในการฟื้นฟูจิตใจของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากความเจ็บปวดทางอารมณ์ การเยียวยาไม่ใช่แค่การลบเลือนความเจ็บปวด แต่เป็นการช่วยให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบเข้าใจและยอมรับความรู้สึกของตัวเอง พร้อมทั้งสร้างกลไกในการปรับตัวและสร้างความแข็งแกร่งในใจ เพื่อกลับมาใช้ชีวิตที่ดีขึ้น การเยียวยาทางจิตใจจึงเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการเติบโตจากประสบการณ์ที่ยากลำบาก เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากผู้เสียหายจะได้รับความเสียหายทางร่างกาย เช่น การได้รับบาดเจ็บแล้ว ผู้เสียหายยังอาจได้รับความเสียหายทางจิตใจด้วย เช่น ความตึงเครียด ความรู้สึกเจ็บปวดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนความรู้สึกว่าตนเองไม่ใช่ส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้น การเยียวยาจึงไม่ใช่เป็นแค่เพียงการเยียวยาเฉพาะสุขภาพกายหากแต่ต้องมีการเยียวยาสุขภาพจิต และทำให้สถานะความเป็นอยู่ในสังคมที่ดีขึ้นและยั่งยืน

2. การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) Hulsman (1986 : 63) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มุ่งเน้นการแก้ไขความขัดแย้งและฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย และชุมชน แทนที่จะใช้การลงโทษแบบดั้งเดิม การฟื้นฟูความสัมพันธ์มุ่งเน้นการแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากการกระทำความผิด โดยให้ผู้กระทำความผิดแสดงความรับผิดชอบและชดเชยความเสียหายต่อผู้เสียหาย และชุมชน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย และตัวแทนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุย เพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหามาและฟื้นฟูความสัมพันธ์ การลดการพึ่งพาการลงโทษแบบเดิม กระบวนการยุติธรรมแบบดั้งเดิมที่เน้นการลงโทษว่าอาจไม่ช่วยแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง และเสนอให้ใช้วิธีการที่สร้างความสมานฉันท์และลดความขัดแย้งในระยะยาว การเน้นความเป็นมนุษย์ การเคารพศักดิ์ศรี และความเป็นมนุษย์ของทุกฝ่าย โดยสนับสนุนให้เกิดการให้อภัยและการฟื้นฟูความสัมพันธ์ และเชื่อว่าการกระทำความผิดคือการละเมิดความสัมพันธ์ ไม่ใช่แค่การละเมิดกฎหมาย มุ่งสร้างระบบยุติธรรมที่เป็นธรรม ลดการตีตราผู้กระทำความผิด และส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็น วิธีการจัดการความขัดแย้งและความผิดพลาดโดยเน้นการฟื้นฟูและสร้างความเข้าใจร่วมกัน มากกว่าการมุ่งลงโทษแบบตัดขาด

3. การเล่าความจริง (Truth-telling) Freeman (2001 : 145) กระบวนการสำคัญในการฟื้นฟูความยุติธรรมในสังคมหลังจากความขัดแย้งหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชน การเล่าความจริงไม่ได้หมายถึงแค่การเปิดเผยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการให้พื้นที่แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์นั้น ๆ เพื่อบอกเล่าประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายเข้าใจและยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นในหลายมิติ การเล่าความจริงจึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการสร้างความโปร่งใสและการปรองดองในสังคมที่เคยมีความขัดแย้งรุนแรง การเล่าความจริงมีบทบาทสำคัญในการเยียวยาทางจิตใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง โดยการเปิดเผยเรื่องราวของตนเองช่วยให้ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์เหล่านั้นสามารถฟื้นฟูและเริ่มต้นใหม่ได้ ตัวอย่างเช่น ในกระบวนการยุติธรรมหลังสงครามกลางเมืองในแอฟริกาใต้ คณะกรรมการความจริงและการปรองดอง (Truth and Reconciliation Commission) เปิดโอกาสให้ทั้งผู้กระทำผิดและผู้ที่ได้รับผลกระทบได้เล่าความจริง ซึ่งกระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ แต่ยังเป็นการสร้างความรู้ผิดชอบในสังคมและสนับสนุนการปรองดองระหว่างฝ่ายต่าง ๆ การเล่าความจริงจึงเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับผิดชอบและการเยียวยาจิตใจ ช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถฟื้นฟูความสัมพันธ์และเดินหน้าสู่สังคมที่มีความเป็นธรรมและยุติธรรมมากขึ้น

4. การชดเชย (Reparation) Vanderheiden (2008) เป็นกระบวนการที่สังคมหรือรัฐต้องดำเนินการเพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลหรือกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำที่ไม่เป็นธรรม โดยการชดเชยไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การให้เงินหรือทรัพยากร แต่ยังรวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการฟื้นฟูและยุติธรรม ตัวอย่างเช่น ในกรณีของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในช่วงสงครามหรือการเลือกปฏิบัติที่ยาวนาน รัฐบาลอาจมีการชดเชยผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น การให้การศึกษาหรือการฝึกอบรมอาชีพแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อช่วยให้พวกเขากลับมามีชีวิตที่ดีขึ้นและลดช่องว่างทางสังคมที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมกัน การชดเชยไม่ใช่แค่การให้สิ่งของหรือเงิน แต่ต้องมีการพิจารณาในเชิงลึกถึงความเสียหายทางจิตใจและความสูญเสียทางสังคม การชดเชยต้องมุ่งเน้นให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบได้รับความยุติธรรมทั้งในด้านกายภาพและจิตใจ โดยการให้โอกาสในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่เสียหายและสร้างความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรม เช่น ในกรณีของการชดเชยในแอฟริกาใต้ หลังจากการสิ้นสุดของการปกครองแยกชนชั้น (Apartheid) คณะกรรมการความจริงและการปรองดอง (Truth and Reconciliation Commission) ได้จัดให้มีการชดเชยแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการเลือกปฏิบัติและการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยมีการให้เงินช่วยเหลือ การดูแลสุขภาพ และโครงการฟื้นฟูจิตใจ

กระบวนการสร้างความปรองดองมีความเปราะบางและต้องอาศัยเวลาและความอดทนจากทุกฝ่าย เพื่อนำไปสู่ความปรองดองที่ผู้คนซึ่งมีความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นทางความคิดความเชื่อชาติพันธุ์ วัฒนธรรม หรือสถานทางสังคมเศรษฐกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยสามารถจัดการความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นปกติของสังคม หลักการสร้างความปรองดอง จึงเป็นแนวทางที่มุ่งเน้น

การฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งหรือความแตกแยก แนวคิดนี้เน้นการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนและนำไปสู่สังคมที่สงบสุขและมั่นคงในระยะยาว

ปัจจัยสู่ความปรองดอง

สถาบันพระปกเกล้า (2555 : 18-20) การจะสร้างความปรองดอง ต้องมีปัจจัยที่สำคัญที่เอื้อให้เกิดบรรยากาศความปรองดอง ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดความปรองดอง มีดังนี้

1. ผู้มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเกิดความขัดแย้ง ต้องทบทวนบทบาทของตนเองและกลุ่มต่าง ๆ ต้องแสดงความรับผิดชอบและความเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
2. องค์ความรู้ที่สำคัญต่อกระบวนการปรองดองและสร้างบรรยากาศของความปรองดอง โดยเป็นองค์ความรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเป็นรากฐานในการพัฒนาสังคม
3. การยึดถือหลักประชาธิปไตยที่แท้จริงของทุกฝ่าย รวมถึงการยึดหลักนิติธรรม นิติรัฐ และธรรมาภิบาล
4. เวลาเป็นสิ่งสำคัญ ทุกฝ่ายต้องเข้าใจว่าการปรองดองที่ประสบผลต้องใช้เวลา
5. ทศณคติของผู้คน ที่ต้องคำนึงถึงความสนใจร่วม แทนการคิดเพียงความสนใจส่วนตัว และมีเมตตาธรรม

6. กระบวนการปรองดอง ซึ่งต้องประกอบด้วย (1) การลืมนอดีต การให้อภัย การเสียสละของผู้นำการหยุดเผชิญหน้า ยอมรับความผิด (2) นิรโทษกรรม ค้นหาความจริงและเปิดเผยเมื่อถึงเวลา การรับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำ (3) ระบบยุติธรรม ที่สร้างความไว้วางใจให้ประชาชน อย่าให้คนผิดลอยนวล และ (4) การปฏิรูปเชิงโครงสร้างที่จะทำให้ความเหลื่อมล้ำลดลง เป็นต้น

ปัจจัยสู่ความปรองดอง ยังประกอบด้วยแนวทางและเงื่อนไขที่สำคัญซึ่งช่วยให้เกิดการสร้างสามัคคีในสังคมดังนี้ การสร้างความไว้วางใจระหว่างฝ่ายที่ขัดแย้ง ความไว้วางใจเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยลดความระแวงซึ่งกันและกัน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเจรจา (สุริยะ กาญจนวณิช, 2555) การส่งเสริมการสื่อสารที่สร้างสรรค์ การพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจ ลดอคติ และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีช่วยสร้างความร่วมมือในสังคม (จารุวรรณ, 2560) การยอมรับความหลากหลายในสังคม การเคารพความแตกต่างด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม และความคิดเห็นช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ (ชาลวิทย์ พงษ์พัฑฒ์, 2562) การให้ความยุติธรรมในกระบวนการแก้ไขปัญหา ความยุติธรรมในการจัดการกับผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ทุกฝ่ายยอมรับในกระบวนการปรองดอง (วรเดช ชัยสุวรรณ, 2561) การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ การดูแลและฟื้นฟูจิตใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบช่วยลดความเจ็บปวดทางสังคมและเพิ่มโอกาสในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (พิมพ์ชนก อุทัยรัตน์

, 2563) การส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมแห่งความสามัคคี การปลูกฝังค่านิยมร่วม เช่น การเคารพและ การมีน้ำใจ ช่วยเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย (นภัสวรรณ พรหมนิมิต, 2564) การมีส่วนร่วมของ ทุกฝ่ายในกระบวนการปรองดอง การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นและมีบทบาทในกระบวนการ แก้ไขปัญหา ช่วยสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในสังคม (ปริญญญา ศุภชัย, 2565)

ปัจจัยสำคัญเหล่านี้จะช่วยสร้างสังคมที่มีความปรองดองและสันติสุข โดยการมีส่วนร่วมจาก ทุกฝ่าย การยอมรับความแตกต่าง การสื่อสารอย่างเปิดเผย และการฟื้นฟูจิตใจเป็นปัจจัยสำคัญในการลด ความขัดแย้งและเสริมสร้างความร่วมมือในสังคม

หลักการเพื่อสร้างความปรองดอง

การนำหลักธรรมมาประกอบการพิจารณาสร้างสันติภาพหรือความปรองดองในสังคม ซึ่งเป็น กระบวนการที่จะทำให้ผู้คนที่กำลังขัดแย้งแตกแยกกันอยู่นั้น มีความพอใจเหมือนกัน และตัดสินใจยุติ ความขัดแย้งในที่สุด มาตราการหรือขบวนการดังกล่าวนี้มีหลายวิธี ตัวอย่างหลักธรรมที่นำมาใช้เพื่อความ ปรองดองและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีดังนี้

1. เมตตาการุณยธรรม การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา หมายถึง การแสดงออกทางกาย บนพื้นฐานของความรัก ไม่มีความโกรธ ความเกลียดชังเจือปน ไม่ใช้ความรุนแรงทุกประเภท ไม่ทุบตี ไม่ฆ่าฟัน ไม่ทำลาย แต่แสดงออกทางกายให้บุคคลอื่นรับรู้ได้ว่า การแสดงออกนั้น ๆ ออกมาจากความเมตตา เพราะความเมตตา หรือความรักสากลเป็นธรรมชาติที่มนุษย์หรือแม้แต่สัตว์ก็สามารถรับรู้หรือสัมผัสได้ พุทธศาสนิกชนบางคนมีความปรารถนาดี

2. เมตตาวาจากรรม การแสดงออกทางวาจาที่ประกอบด้วยเมตตา หรือพูดด้วยความเมตตา คำพูด ที่ประกอบไปด้วยความเมตตานี้ จะไม่มี คำเท็จ คำหยาบ คำส่อเสียด คำเพ้อเจ้อ แต่จะมีแต่ความจริง ไพเราะ มีสาระ ผู้ฟังแล้วสบายใจไม่เป็นทุกข์ จากประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่า การพูดเท็จ พูด คำหยาบ พูดส่อเสียด พูดเพ้อเจ้อ เป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ก่อความแตกแยกทางสังคม ยิ่งพูดคำประเภนี้มากเท่าไร ยิ่งเท่ากับเติมเชื้อไฟมากเท่านั้น ยิ่งยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารฉาบฉวย ทั้งทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต การพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด และพูดเพ้อเจ้อ จะถูกกระจายไปได้อย่างรวดเร็ว และสร้างความร้าวฉานได้กว้างขวางกระจายไปได้ทั้งโลกอย่างรวดเร็ว ในทางตรงกันข้ามหากได้พูดความจริง พูดไพเราะ มีสาระ ผู้ฟังฟังแล้วมีความสุข โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ถ่ายทอดไป วาจาเช่นนี้จะเป็นตัว สร้างสมานฉันท์คือ ความพอใจร่วมกันในคำพูดที่ประกอบด้วยเมตตานี้

3. เมตตาโมกขกรรม ความคิดที่ประกอบไปด้วยความเมตตา เป็นพื้นฐานของการพูดและคิด ถ้าจิตประกอบด้วยเมตตา เวลาพูดก็จะพูดออกมาด้วยเมตตา เวลากระทำก็จะกระทำด้วยความเมตตา เช่น เวลาพูดกับคนที่รักและตนกำลังรักใคร่อย่างเต็มที่ จะไม่พูดจาหยาบคายเลย หรือเวลาแสดงออกต่อหน้า

คนที่ตนเองรู้สึกมาก จะแสดงความสุภาพอ่อนโยน เป็นที่น่าประทับใจเพราะภายในเป็นผู้สั่ง ดังที่ชาวพุทธพูดติดปากอยู่เสมอว่า ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว เมื่อใจอันเป็นนายประกอบไปด้วยเมตตา ย่อมสั่งการให้บ่าวคือกายและวาจาพูดและแสดงออกด้วยเมตตา

4. ทัศนวิสัยมีอยู่ร่วมกันหรือความสอดคล้องกันในความเชื่อหรือความคิดในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสังคม การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน โดยอาศัยพื้นฐานของความเห็นที่ตรงกันในเรื่องที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องกัน การลดความขัดแย้งที่เกิดจากความเห็นที่แตกต่าง โดยการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเคารพ และพยายามหาความเห็นร่วมที่นำไปสู่ความสมานฉันท์ ตัวอย่างเช่น ในการแก้ไขปัญหาสังคม หากกลุ่มคนที่มีความเห็นต่างกันสามารถหาจุดร่วมในสิ่งที่เห็นเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาสังคม การปฏิบัติตามหลักทัศนวิสัยมีอยู่ร่วมกันยังเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม โดยสนับสนุนให้แต่ละฝ่ายแสวงหาทางออกที่สร้างสรรค์และยั่งยืนสำหรับความสัมพันธ์ในระยะยาว

5. ศิลปมีอยู่ร่วมกันโดยศีล ไม่ว่าจะมีความคิดเห็นต่างกันอย่างใดก็คิดได้ แต่จะต้องคิดอยู่ในกรอบศีล การใช้สิทธิเสรีภาพนั้นใช้ได้แต่หากอยู่ภายในกรอบของศีลห้า แล้วจะไม่มีวันล่วงละเมิดทรัพย์สินชีวิตและสิทธิส่วนบุคคลของคนอื่นเลย นอกจากจะมีศีลตามศาสนาที่ตนนับถือ หรือชาวพุทธต้องมีศีลห้าเป็นตัวกำกับแล้ว จะต้องเคารพระเบียบ วินัย กฎ ระเบียบ วัฒนธรรม กฎหมายต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อความสงบสุขของบ้านเมือง

การอยู่ร่วมกันในสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมขนาดเล็ก เช่น ครอบครัว ห้องเรียน หรือสังคมขนาดใหญ่ เช่น โรงเรียน ชุมชน จังหวัด ประเทศ อาจมีการกระทบกระทั่งหรือขัดแย้งกันบ้าง ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของการอยู่ร่วมกันของคนหมู่มาก ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งกัน จึงควรแก้ปัญหาด้วยวิธีสันติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หลักธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาที่ควรนำมาปฏิบัติ มีดังนี้

1. พรหมวิหาร 4 หนึ่งในหลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความปรองดอง ซึ่งประกอบด้วย
 - 1) เมตตา (Loving-kindness) ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน
 - 2) กรุณา (Compassion) ความตั้งใจช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก
 - 3) มุทิตา (Sympathetic Joy) การยินดีในความสำเร็จและความสุขของผู้อื่น
 - 4) อุเบกขา (Equanimity) ความเป็นกลางและการไม่ลำเอียง

พรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมให้ผู้คนมีความเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกัน ลดความเกลียดชังและอคติและสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการสร้างความปรองดอง

2. การให้อภัย เป็นการแสดงออกถึงความรักความเมตตาอีกวิธีหนึ่งเป็นการยกโทษหรือไม่ถือโทษผู้ที่ทำความผิดดื้อรั้นให้เรา

3. ความยุติธรรม เป็นคุณธรรมที่ทำให้เกิดความถูกต้องในสังคม เมื่อเกิดข้อขัดแย้งกัน
4. ความสามัคคี เป็นคุณธรรมที่จำเป็นในการใช้ชีวิต อยู่ร่วมกันของคนในสังคม ทำให้เกิดความรักใคร่ปรองดองกัน เมื่อมีปัญหาที่จะร่วมกันแก้ไขให้ลุล่วงไปด้วยดี ได้แก่
 - 4.1) ความสามัคคีทางกาย คือ การทำงานร่วมกันด้วยความเสียสละ
 - 4.2) ความสามัคคีทางใจ คือ มีความพร้อมใจกันที่จะทำกิจทุกอย่าง
 - 4.3) ความสามัคคีทางความคิด คือ การช่วยกันคิดสร้างสรรค์ความเจริญให้เกิดแก่ส่วนรวม

สรุป

พุทธธรรมเป็นหลักธรรมที่เน้นการเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต การปฏิบัติตนให้มีความสุข และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยยึดหลักการที่ช่วยให้ผู้คนสามารถบรรลุถึงสันติภาพภายในและภายนอกสังคม การสร้างความปรองดองเป็นหนึ่งในแนวทางที่สำคัญในการใช้หลักพุทธธรรม เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความปรองดองมีหลายข้อที่สำคัญ เช่น การเข้าใจในสภาพธรรมชาติของชีวิตที่เต็มไปด้วยความทุกข์และความไม่สมดุ การพัฒนาใจให้มีความกรุณาและเมตตา และการฝึกฝนในการปรับทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น หลักธรรมเหล่านี้มีส่วนช่วยในการสร้างพื้นที่สำหรับการสื่อสารที่ปลอดภัยและการรับฟังความเห็นที่หลากหลาย การฝึกฝนในเรื่องของการให้ความเห็นนอกเหนือใจและการเข้าใจผู้อื่นจะทำให้ผู้คนมีความเห็นร่วมกันและร่วมมือกันในการสร้างสังคมที่สงบสุข การสร้างความปรองดองตามแนวพุทธธรรมไม่เพียงแต่การลดความขัดแย้งในระดับส่วนตัวเท่านั้น แต่ยังหมายถึง การสร้างสังคมที่เป็นหนึ่งเดียวจากกลุ่มที่มีความแตกต่างหรือขัดแย้งกัน ในการสร้างสังคมเช่นนี้ พุทธศาสนาส่งเสริมการยอมรับและเปิดใจให้กับความแตกต่างในมุมมองของผู้อื่น และการพยายามลดความเป็นอัตตาหรือความยึดมั่นในตัวเองการสร้างความปรองดองในระดับสังคมต้องอาศัยกระบวนการหลายด้าน เช่น การฟื้นฟูความสัมพันธ์ การให้อภัย การแสดงความรับผิดชอบ และการมองอนาคตร่วมกัน ทุกกระบวนการเหล่านี้สามารถนำมาใช้ร่วมกับหลักพุทธธรรมเพื่อให้เกิดความปรองดองอย่างยั่งยืน ตัวอย่างเช่น การให้อภัยตามหลักพุทธธรรมไม่ใช่แค่การปล่อยวางความโกรธ แต่คือการปลดปล่อยตัวเองจากความทุกข์ที่เกิดจากการยึดติดกับความผิดพลาดในอดีต การมองอนาคตร่วมกันและการสร้างสังคมที่สมานฉันท์นั้นจำเป็นต้องมีการยอมรับความจริงและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในทางปฏิบัติ การสร้างความปรองดองตามแนวพุทธธรรมมีความท้าทาย เนื่องจากการแก้ไขความขัดแย้งหรือการบรรเทาความรุนแรงต้องการความพยายามจากทั้งสองฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แม้ว่ากระบวนการนี้จะยากลำบาก แต่ด้วยการฝึกฝนในการมองเห็นทุกข์และเข้าใจในธรรมชาติของการเกิดและดับของสิ่งต่างๆ สามารถทำให้ผู้คนมีความสามารถในการร่วมกันพัฒนาสังคมที่มีสันติสุขได้

องค์ความรู้ใหม่

พุทธธรรมเป็นหลักคำสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม ความปรองดอง (reconciliation) คือ กระบวนการที่ช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความสามัคคี และฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่เคยมีความขัดแย้งรุนแรง พุทธธรรมมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนความปรองดองโดยเน้นหลักการสำคัญ เช่น การยอมรับความจริง (Truth) สนับสนุนให้ทุกฝ่ายเผชิญหน้ากับความจริงที่เกิดขึ้น โดยไม่มีอคติหรือความหลงผิด การแสดงความเมตตาและให้อภัย (Compassion & Forgiveness) การฝึกจิตให้มีความกรุณาและให้อภัยช่วยลดความเกลียดชังและความแตกแยก ความรับผิดชอบต่อการกระทำในอดีต (Accountability) พุทธธรรมเน้นให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักถึงกรรมและผลของกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจและการปรับตัว การมองอนาคตร่วมกัน (Shared Vision) สนับสนุนการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในสังคม เพื่อความเป็นหนึ่งเดียวและความสามัคคี พุทธธรรมจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่ความปรองดองอย่างยั่งยืน โดยผสมผสานหลักการสันติวิธีเข้ากับการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและเกื้อกูลกันดังองค์ความรู้ ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ สุทธิวิจิตร. (2560). บทบาทของการสื่อสารในการสร้างสันติภาพ. สำนักพิมพ์สังคมศึกษา.
- ชาญวิทย์ วงพัพพันธุ์. (2562). การยอมรับความหลากหลายเพื่อความปรองดองในสังคมไทย. สำนักพิมพ์สันติศึกษา.
- นภัสวรรณ พรหมนิติย์. (2564). ค่านิยมร่วมในกระบวนการสร้างความปรองดอง. สำนักพิมพ์สันติภาพศึกษา.
- พิมพ์ชนก อุทัยรัตน์. (2563). การเยียวยาจิตใจในกระบวนการฟื้นฟูสังคม. สำนักพิมพ์จิตวิทยาสังคม.
- ปริญญ์ ศุภชัย. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการปรองดอง. สำนักพิมพ์รัฐศาสตร์และสังคม.
- สุริยะ กาญจนวนิช. (2555). ความไว้วางใจในกระบวนการสร้างสันติสุข. สำนักพิมพ์สันติวิธีศึกษา.
- วรเดช ชัยสุวรรณ. (2561). ความยุติธรรมในกระบวนการแก้ไขความขัดแย้ง. สำนักพิมพ์สังคมสงเคราะห์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). รายงานประจำปี 2555. สถาบันพระปกเกล้า.
- Abu-Nimer. Reconciliation. Justice. and Coexistence : Theory and Practice. Lanham. MD : Lexington Books, 2001.

- Hammer, B. (2015). Healing and emotional recovery: Understanding the path to psychological restoration. New York, NY: Healing Press
- Hulsman, L. H. C. (1986). Critical criminology and the concept of crime. *Contemporary Crises*, 10(1).
- Freeman, M., Ross, L., & Sweeney, J. (2001). Truth-telling in post-conflict societies: A framework for understanding and reconciliation. *Journal of Social Justice*, 25(3).
- Vanderheiden, S. (2008). *Reparations and justice: A philosophical inquiry*. Oxford.